

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMA 2018–2021

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

1. Lähtökohdat
2. Valmistelu
3. Ympäristöselostus ja vaikutusten arviointi

1. LÄHTÖKOHDAT

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kuvataan maakunnan suunnitteluasiakirjojen sisältöä, asemaa ja vaikutuksia suunnittelujärjestelmässä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetään, miten suunnittelumenetely arviointineen järjestetään. Valmisteluprosessista tiedotetaan avoimesti ja kansalaisia pyritään osallistamaan valmistelutyöhön eri tavoin.

Laatimisvastuu

Maakuntasuunnitelma: Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaan maakunnan liiton tehtävänä on maakunnan suunnittelu. Maakunnan suunnitteluun kuuluvat maakuntasuunnitelma, muuta alueiden käyttöä ohjaava maakuntakaava ja alueellinen kehittämisohjelma. Maakuntasuunnitelmassa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys.

Maakuntaohjelma: Alueiden kehittämislain (7/2014) mukaan maakunnan liitto laatii määräaikaisen maakuntaohjelman. Näin ollen maakuntien liitot organisoivat ohjelmien laatimisen alueellaan. Siihen osallistuvat alueen kunnat, valtion alueviranomaiset, elinkeinoelämä, kehittämis-, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot sekä muut alueiden kehittämiseen osallistuvat yhteisöt ja järjestöt.

Edellinen maakuntaohjelma 2014–2017 laadittiin osana laajempaa maakuntastrategiaa, joka piti sisällään myös maakuntasuunnitelman pitkän tähtäimen skenaario- ja tavoitetarkasteluineen. Aikajänne ulottui vuoteen 2040 saakka. Nyt laadittava maakuntaohjelma 2018–2021 pohjautuu edelleen maakuntastrategian pitkän tähtäimen tavoiteasetantaan tarvittavin tarkistuksin.

Voimassa olevan alueiden kehittämislain mukaan (§ 32) maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuustojen toimikausittain neljäksi vuodeksi. Asetuksessa (§ 11) tarkennetaan, että maakuntaohjelma hyväksytään kunnanvaltuuston toimikauden alkamisvuotta seuraavan vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Koska valmistelu tapahtuu maakuntauudistuksesta johtuen muutostilanteessa, on maakuntaohjelmalla keskeinen rooli aluekehittämisen linjausten ja jatkuvuuden pohjana uusien maakuntien aloittaessa työnsä. Työ- ja elinkeinoministeriö on ohjeistanut syksyllä 2016 maakuntaohjelman laadittavaksi siten, että maakuntaohjelmakausi käsittää vuodet 2018–2021, ja että ohjelma hyväksytään vuoden 2017 viimeisessä maakuntavaltuuston kokouksessa. Vuonna 2018 aloittavat uudet maakuntavaltuustot käsittelevät maakuntaohjelmat ja tekevät niihin tarvittaessa muutoksia.

Sisältö

Maakuntaohjelma on maakunnan kehittämistahdon ilmaus. Se sisältää

- maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet;
- kuvauksen maakunnan kehittämisen kannalta keskeisistä hankkeista ja muista olennaisista toimenpiteistä, laadittavista yhteistyösopimuksista tavoitteiden saavuttamiseksi;
- arvion maakunnan alueella toteutettujen ohjelmien vaikuttavuudesta;
- maakunnan eri osien, erityisesti saaristo-, maaseutu- ja kaupunkialueiden, kehittämistoimenpiteet ja yhteistyömahdollisuudet sekä niiden yhteensovittamista maakunnan kehittämistavoitteisiin kuvaavan osion;
- tarvittaessa määrittelyn alueen kuntien yhteistyöalueista;
- ohjelman rahoitussuunnitelmassa arviot maakunnassa käytettävästä valtion, Euroopan unionin rakennerahastovarojen, kuntien ja muiden julkisyhteisöjen rahoituksesta;
- ohjelman määrällistä ja laadullista seurantaa varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit;
- selvityksen maakuntien yhteistoiminta-alueilla ja muussa maakuntien välisessä yhteistyössä tehtävistä suunnitelmista ja merkittävistä hankkeista;

- kuvauksen maakuntaohjelman valmisteluvaiheista ja valmisteluun osallistuneista tahoista.

Maakuntaohjelman kehittämistarpeiden ja -tavoitteiden määrittelyn tulee perustua maakunnan liiton ja muiden aluekehittämistyöhön osallistuvien tahojen yhteiseen ennakointityöhön.

Maakuntaohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet ja maakuntaa koskevat muut ohjelmat. Maakuntaohjelma laaditaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen.

Maakuntaohjelman toteuttaminen ja vaikutukset

Maakuntaohjelmaa koskevan lainsäädännössä todetaan, että viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat ja niiden toimeenpanosuunnitelmat, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen sekä huolehtia, ettei toimenpiteillä vaikeuteta niiden toteuttamista. Maakuntaohjelma on myös pohjana toimeenpanosuunnitelmalle, joka sisältää ehdotuksen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien toteuttamisen kannalta keskeisiksi hankkeiksi ja muiksi toimenpiteiksi sekä arvion niiden rahoittamisesta.

Maakuntaohjelma kuuluu SOVA (suunnitelmien- ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi) -lainsäädännön piiriin, jonka mukaan ohjelman ympäristövaikutukset arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa. Laki edellyttää, että ympäristöarviointia tehdessä on kuultava muita viranomaisia ja yleisöä sekä laadittava ympäristöselostus.

2. VALMISTELU

Tavoitteet

Tavoitteena on tuottaa jäntevällä, intensiivisellä ja avoimella prosessilla aluekehityksen muutokset huomioonottava selkeä maakuntaohjelma, josta on helposti johdettavissa vuotuinen toimeenpanosuunnitelma. Ohjelman sisältö noudattaa alueiden kehittämislaisissa kirjattuja tavoitteita.

Tausta-aineistot

Maakuntaohjelma pohjautuu maakuntasuunnitelman 2040 pitkän tähtäimen skenaario- ja tavoitetarkasteluun, jota täydennetään Etelä-Pohjanmaan rakennemallityössä muodostetuilla tulevaisuuskuville. Maakuntaohjelman valmisteluun vaikuttavat myös lukuisat kansalliset ja maakunnalliset kehittämisohjelmat ja -strategiat sekä EU-ohjelmakauden linjaukset ja sisällöt. Valmistelussa tulee niin ikään huomioida valmisteilla oleva maakuntaudistus, ennakoitun rakennemuutoksen suunnitelma ja koulutustoimialan uudistaminen. Strategian valmistelu kytketään tiiviisti mahdollisiin muihin valmisteluprosesseihin. Maakunnallista tulevaisuustyötä tullaan hyödyntämään maakuntaohjelman valmistelussa.

Työvaiheet

Maakuntaohjelman laatiminen toteutetaan avoimena, vuorovaikutteisena ja yhteistyöhön perustuvana prosessina. Valmisteluaineisto on jatkuvasti nähtävillä ja kommentoitavissa Etelä-Pohjanmaan liiton kotisivuilla ja saatavilla paperiversiona Etelä-Pohjanmaan liitosta.

- Prosessia valmistelevat toimenpiteet: työryhmätyöskentelyn organisointi, osallistavien toimenpiteiden suunnittelu
- MYR 16.12.2016: Osallistumis- ja arviointisuunnitelma tiedoksi ja evästyskeskustelu.
- Maakuntahallitus 19.12.16: Päätös maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen valmistelun käynnistämisestä sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville asettamisesta. Kuulutus julkaistaan liiton ilmoitustaululla ja internet-sivuilla.

Tammikuu–helmikuu 2017

- Maakuntaohjelman 2014–2017 arvioinnin tulostyöpaja helmikuu 2017: ehdotuksia uudelle maakuntaohjelmakaudelle pohjautuen maakuntaohjelman 2014–2017 sisältöteemoihin
- Työryhmätyöskentelyä

Maaliskuu–huhtikuu 2017

- Aluekierros yhdessä maakuntauudistuksen kanssa
- Työneuvotteluja
- Sosiaalisen median ja muut sähköisillä välineillä toteutettavat osallistavat keinot: kehittämisteemoja koskevat kyselyt, väittämät

Touko–kesäkuu 2017

- Maakuntahallitus toukokuu 2017: evästyskeskustelu, tavoitetaso
- Maakuntavaltuusto kesäkuu 2017: evästyskeskustelu
- MYR kesäkuu 2017: evästyskeskustelu
- Työpajoja, keskusteluja, asiantuntijoiden kuulemisia
- Sosiaalisen median ja muut sähköisillä välineillä toteutettavat osallistavat keinot: kehittämisteemoja koskevat kyselyt, väittämät

Elokuu–syyskuu 2017

- Ohjelmaluonnoksen kirjoittaminen
- Evästyskeskustelut: MYR, maakuntahallitus
- Maakuntahallitus syyskuu 2017: Maakuntaohjelmaluonnoksen käsittely ja päätös maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen nähtäville asettamisesta

Lokakuu 2017

- Lausuntokierros

Marraskuu 2017

- Maakuntahallitus marraskuu 2017: Lausuntojen ja vastineiden käsittely, ohjelman ja sen ympäristöselostuksen hyväksyminen

Joulukuu 2017

- Maakuntavaltuusto joulukuu 2017: Maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen hyväksyminen
- Päätös nähtäville

Työskentelyn organisointi ja menetelmät

Maakuntaohjelmatyötä ohjaa maakuntahallitus. Ohjelmaprosessia sparraa yksi monialainen työryhmä. Ohjelmaprosessin toteutusta seuraa Etelä-Pohjanmaan liiton ja ELY-keskuksen johdosta koostuva ryhmä. Tämän lisäksi järjestetään joukko epävirallisia keskustelu- ja työskentelytilaisuuksia, joilla syvennetään valittuja aihepiirejä. Näiden asiasisällöt ja kokoonpanot muotoutuvat prosessin edetessä ja saadun palautteen perusteella.

Etelä-Pohjanmaan tulevaisuusryhmä osallistuu ohjelman laadintaan. Lisäksi mukaan kytketään Innovatiivisuutta ja kasvua -hankkeessa rakennettava innovaatiotoiminnan tilannekuva.

Maakuntaohjelman laadinnassa nojaututaan maakuntasuunnitelmassa 2040 linjattuihin neljään teemaan

1. Uudistumiskykyinen elinkeinoelämä
2. Tulevaisuuden osaamistarpeet
3. Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt
4. Eheä aluerakenne ja ympäristö

Valmistelutyöryhmiä ei kuitenkaan organisoida näiden teemojen mukaisesti vaan uutta näkökulmaa pyritään löytämään tuomalla yhteen eri teemojen asiantuntijoita valittujen kehittämiskärkien äärelle.

Maakuntaohjelmaa valmistelee liitossa toimiston työrukkanen (Sanna Puumala, Heli Rintala, Antti Saartenoja, Tuija Ahola ja Jaakko Hallila). Toimiston valmistelua johtaa Asko Peltola.

Maakunnassa olemassa olevien ryhmien työskentely pyritään osin kytkemään maakuntaohjelman valmisteluun (mm. maakuntauudistuksen valmistelutyöryhmät). Valmistelutyössä on keskeistä olla tiiviisti yhteyksissä myös muihin maakuntiin verraten mm. suunnitteluprosessien käytäntöjä ja menetelmiä. Maakuntaohjelmien 2014–2017 arviointityö ja sen suositukset kytketään valmisteluprosessiin.

3. YMPÄRISTÖSELOSTUS JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arvioinnista annetun SOVA -lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävää kehitystä (SOVAL 1 §). Lainsäädännön mukaan suunnitelman tai ohjelman ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Vaikutusten arvioinnin laatija

Arviointityön tekee Etelä-Pohjanmaan liitto yhteistyökumppaniensa kanssa. Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman vaikutusten arviointia varten kootaan maakunnallinen YVA (ympäristövaikutusten arviointi) -ryhmä. Ryhmä kokoontuu valmistelun yhteydessä ja arvioi luonnosten välillä systemaattisesti vaikutuksia.

Vaikutusten arviointikohteet

Maakuntaohjelman osalta arvioidaan ohjelman

- Ympäristövaikutukset. Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, kulttuuriperintöön, vesistöihin, ilmaan, maaperään ja kasvillisuuteen.
- Sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Vaikutukset asuin- ja elinympäristöön, tasa-arvoon, kaupunki- ja maaseutuympäristöön, terveyteen ja palveluihin.
- Taloudelliset vaikutukset. Vaikutukset työllisyyteen, koulutukseen, väestöön, aluetalouteen, alueelliseen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen.

Osallistuminen ja vuorovaikutus

Alueen eri toimijoiden aktiivinen osallistuminen ja vuorovaikutus toteutetaan työryhmätyöskentelyn, työpala-vereiden, aluekierroksen ja seminaarien keinoin. Maakuntaohjelman valmisteluvaiheessa asioita käsitellään myös lukuisissa olemassa olevissa ryhmissä kuten maakuntavaltuustossa, maakuntahallituksessa, MYR:ssä, tulevaisuusryhmässä, koulutusasiainoimikunnassa ja kulttuurilautakunnassa.

Ohjelman valmistelussa kiinnitetään huomiota kansalaisten osallistumiseen ja mahdollisuuteen tuoda näkemyksiään esille. Ohjelman valmistelussa tullaan käyttämään hyväksi myös sosiaalisen median ja muita sähköisiä välineitä.

Maakuntaohjelman valmisteluaineisto pidetään jatkuvasti nähtävillä ja kommentoitavissa Etelä-Pohjanmaan liiton kotisivuilla, jonne kerätään ohjelman laadintaan liittyvää aineistoa. Maakuntaohjelman yleinen hyväksyttävyyden ja aito sitoutuminen sen tavoitteisiin edellyttävät eri osapuolten näkemysten huomioonottamista.

Luonnoksen valmistuttua se asetetaan nähtäville ja sidosryhmillä on mahdollisuus esittää asiakirjasta lausunto. Lausuntojen pohjalta tehdään tarvittaessa muutoksia ohjelmaan. Kuhunkin lausuntoon laaditaan vastine.

Tiedottaminen

Maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen valmistelun käynnistämisestä sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville asettamisesta päättää maakuntahallitus. Päätöksestä tiedotetaan maakuntahallituksen tavanomaisessa tiedotteessa. Maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen valmistelun käynnistämistä koskien laaditaan kuulutus, joka julkaistaan liiton ilmoitustaululla ja internet-sivuilla joulukuussa 2016.

Maakuntaohjelman etenemisestä informoidaan maakuntahallituksen tiedotteissa sekä tilaisuuksien yhteydessä. Ennen varsinaista hyväksymistä kuulutetaan alueen lehdissä maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen nähtävillä olosta. Maakuntaohjelmaprozessista tiedotetaan lisäksi Etelä-Pohjanmaan liiton sähköisessä Pro Etelä-Pohjanmaa -tiedotuslehdessä www.epliitto.fi.

Raportointi

Ohjelman ympäristöarviointi suoritetaan valmistelun yhteydessä ja valmisteluajataulun mukaisesti. Arvioinnin tulokset (=ympäristöselostus) raportoidaan omana asiakirjanaan. Ympäristöselostus sekä siitä annetut lausunnot ja mielipiteet otetaan huomioon maakuntaohjelman valmistelussa. Lopullisen ohjelmaversion hyväksyvässä päätöksessä tulee olla mukana perustelut, miten lausunnot ja mielipiteet ovat vaikuttaneet maakuntaohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan.

Seuranta

Alueiden kehittämislaisissa (7/2014 § 46) edellytetään, että ulkopuoliset arvioijat arvioivat maakuntaohjelmat ainakin kerran ohjelmakauden aikana tai sen päätyttyä. Seuranta voidaan kohdentaa ohjelman tavoitteiden, ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutumisen, sivuvaikutusten, toimintaympäristön muutosten sekä toteutusprosessin seurantaan. SOVA-lain mukaisesti seurannan ensisijaisena tavoitteena on haitallisten ympäristövaikutusten ehkäiseminen ja vähentäminen.

Lisätietoja

Maakuntajohtaja Asko Peltola
p. 0400 590 123

Kehittämissuunnittelija Sanna Puumala
p. 040 509 4420

Vs. aluekehitysjohtaja Heli Rintala
p. 0400 172 202

Suunnittelujohtaja Antti Saartenoja
p. 050 347 9845